

Список використаної літератури

1. Бучко Д. Отапеллятивные топонимы Верхнего Поднестровья / Д. Бучко // Proceedings of the thirteenth international congress of Onomastik sciences, vol. I. – Wrocław etc., 1981. – S. 259 – 265.
2. Горпинич В. О. Українська словотвірна дериватологія / В. О. Горпинич. – Дніпропетровськ, 1998. – 186 с.
3. Грещук В. Український відприкметниковий словотвір / В. Грещук. – Івано-Франківськ, 1995. – 206 с.
4. Карпенко Ю. История этимологического метода в отечественной топонимике / Ю. Карпенко // Развитие методов топонимических исследований. – М., 1970. – С. 9 – 19.

Анотація

У статті йдеться про мікротопонімію Вінницької області, зокрема про її структурно-семантичні особливості.

Ключові слова: ономастика, онім, топонім, мікротопонім.

Аннотация

В статье идет речь о структурно-семантических особенностях микропонимии Винницкой области.

Ключевые слова: ономастика, оним, топоним, микропоним.

Summary

The mikrotoponyms of structure word and semantic formation features of Vinnitsia Region are considered in this article

Key words: *onomastic, onym, toponym, microtoponym.*

УДК 81'373.21

Бучко Д. Г.

*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДЕРИВАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ОЙКОНІМІВ

У слов'янській, у тому числі й українській ономастиці питання деривації ойконімів були й залишаються недостатньо вивченими. В енциклопедії слов'янської ономастики [4] для словотвору ойконімів не виділено окремого розділу чи підрозділу. Лише окремий параграф

призначений для розгляду словотвірних категорій. Так, із приводу словотвору польської ойконімії редактор енциклопедії та автор матеріалу про польську ойконімію. Е. Жетельська-Фелешко обмежилася зауваженням, що існують, згідно із семантичною класифікацією слов'янських ойконімів, різні типи назв поселень: „патронімічні, родові, посесивні, службові, етнічні, топографічні, культурові (культуральні)” [4, с. 7]. Крім цього, дослідниця відзначила, що ойконімам на **-jb*, **-bsk*, **-bn*, *-ica*, *-ьсь*, *-izna*, а також префіксальним назвам у польській ономастиці присвячено окремі розвідки. Оскільки питання словотвору ойконімів нерозривно пов'язане із класифікацією цих назв, то вчена детально розглянула семантичну, точніше структурно-семантичну класифікацію ойконімів польського ономаста В. Ташицького. Тут же вона пише і про структурну класифікацію С. Роспонда [4, с. 7]. Автор інформації про словотвір чеських ойконімів Р. Шрадек теж згадує про вивчення ойконімних моделей на **-jb*, *-ичі (-овичі)*, *-ани*, *-ов*, *-ин* та ін., але нічого не говорить про самі способи деривації. Вчений ще зазначає, що в Чехії здавна великої ваги надавали питанням структури назв, але чеські ономасти не використовували структурної класифікації С. Роспонда [4, с. 12]. Жодних даних про словотвір російських ойконімів не подає у названій енциклопедії О. Суперанська. У параграфі „Словотвірні категорії” [4, с. 50] замість відомостей про деривацію ойконімів авторка робить відсилку до параграфа про класифікацію назв населених пунктів, але і тут дослідниця нічого не говорить про словотвір ойконімів, а обмежується лише даними про давні структурно-словотвірні моделі назв поселень не лише з території Росії, але й України на **-jb*, **-bsk*, **-bno*, **-bje* та ін., а у параграфі, присвяченому класифікації ойконімів, дослідниця розкриває семантику різних термінів на позначення типів поселень і вказує час їх використання [4, с. 44]. Автор інформації про українську ойконімію В. Лучик у параграфі „Словотвірні категорії” пише, що до „одного з найдавніших і постійно(!) продуктивних словотвірних способів у слов'янській ойконімії належить лексико-семантичний” [4, с. 58]. Про інші способи деривації ойконімів автор чомусь не згадує. Названий спосіб деривації ойконімів дослідник ілюструє назвами *Долина* і *Харків*. Якщо перша назва, справді, виникла лексико-семантичним способом деривації, то ілюстрацію цього ж способу словотвору ойконімом *Харків* важко пояснити, адже відомо, що суфікс **-ів (-ов)**, як і **-ин**, є ойконімотворчим

формантом, який додавався виключно до антропонімних твірних основ і виражав належність іменованого об'єкта особі, названій в основі ойконіма. Виведення ойконіма *Харків* від назви однойменної річки чи потоку, яка нібито раніше від ойконіма була зафіксована в якомусь писемному джерелі, є непереконливим і не може бути доказом первинності гідроніма стосовно ойконіма.

Виняткова цінність дослідження деривації ойконімів полягає в тому, що правильно визначений словотвір назви є ключем до встановлення її наукової етимології. Іншими словами ключ до етимології ойконімів захований у словотворі цих назв.

Багатство і різноманітність структури ойконімії України суттєво вирізняє її стосовно ойконімії інших слов'янських мов. Підтвердженням сказаного може бути, зокрема, питальник „Структурні типи слов'янської ойконімії” (Ляйпціг, 1988), створений Е. Айхлером і Р. Шрамеком для укладання слов'янського ономастичного атласу. У процесі роботи над атласом виявилось, що без залучення даних української ойконімії цей атлас не можна називати загальнослов'янським, що й стало однією із причин призупинення розпочатої роботи над атласом. Про структурно-словотвірне багатство ойконімії України свідчить зокрема „Інверсійний словник ойконімів України” (Люблін, 2001), укладений Д. Бучком, а також аналогічний словник, укладений О. Крижанівською.

Найбільше уваги проблемам вивчення словотвору ойконімів здавна приділяють східнослов'янські і зокрема українські ономасти. В українській ономастиці способи словотворення ойконімів ще 1958 року сформулювала Л. Гумецька у своїй фундаментальній праці „Нарис словотворчої системи української актової мови XIV – XV ст.” [2] На думку вченої, українські ойконіми утворилися в результаті дії чотирьох способів деривації: 1) семантичного, який полягає в переосмисленні слова, 2) морфологічного, вираженого суфіксацією і префіксацією, 3) морфолого-синтаксичного (виражається субстантивацією і словоскладанням), 4) лексико-синтаксичного (виражається лексикалізацією словосполучень) [2, с. 48]. Здійснений ученою словотвірний аналіз ойконімів, почерпнутих із писемних документів XIV – XV ст., для кожного з виділених чотирьох способів деривації, на жаль, сьогодні не може бути цілком прийнятним, однак виконане Л. Гумецькою дослідження має виняткове значення для української ономастики.

У російській ономастиці проблемі словотвору ойконімії спеціальну працю „Типовые восточнославянские топоосновы. Словообразовательный анализ” присвятила Н. Подольська. Не виділяючи окремо лексико-семантичного способу словотвору, авторка пропонує аж 7 способів деривації: афіксація, складення основ, словоскладання, плюралізація, субстантивация, абрєвіація, еліпсизація [3, с. 6–7]. Запропоновані дослідницею способи словотвору стосуються, по суті, словотвірної характеристики основ топонімів, а не деривації самих ойконімів.

На жаль, досі ніхто з українських ономастів ґрунтовно не вивчав усіх структурно-словотвірних моделей ойконімів України ні на синхронному, ні на діахронному рівнях. Дотеперішнє вивчення ойконімії України проводилося або *регіонально* – досліджувано назви поселень окремих невеликих територій (К. Галас, Ю. Карпенко, Є. Черняхівська, В. Лобода, Д. Бучко, Я. Пура, В. Шульгач та ін.), або ж *ареально* – за окремими структурно-словотвірними моделями ойконімів у діахронічному аспекті (О. Купчинський, Д. Бучко, З. Купчинська, Л. Радьо, І. Царалунґа та ін.). Якщо перші дослідники вивчали лише ті моделі ойконімів, які існували в ойконімії конкретних регіонів, то другі – тільки конкретні моделі назв поселень у діахронії з визначенням ареалів їх поширення. У кінцевому результаті словотвір української ойконімії як цілісної системи ще не був об’єктом спеціального дослідження.

Вивчення ойконімії України за окремими структурно-словотвірними моделями ускладнюється тим, що в межах конкретних моделей певні назви різняться між собою різною деривацією, пор. ойконіми на *-ани / -яни*, одні з яких є локально-етнічними, а інші – відродинними за походженням [1].

Словотвірний аналіз ойконімів передбачає насамперед встановлення або твірних основ назв поселень при *морфологічному* способі їх деривації за допомогою ойконімотворчих суфіксів (у рідкісних випадках префіксів), або ж визначення етимонів, тобто мотиваційних лексем при лексико-семантичному та частково при морфолого-синтаксичному і лексико-синтаксичному способах деривації ойконімів.

Ойконіми – це особливий клас онімів, який суттєво відрізняється від інших класів онімів і навіть від інших розрядів топонімів. Головною причиною цього є те, що поселення – це географічні об’єкти не природного походження, а результат людської діяльності, продукт праці

людських рук. Саме тому такі назви виражають насамперед відношення поселення до окремої особи або до групи людей. Перші вживаються у формі однини, а другі – у формі множини або у формі *pluralia tantum*.

Ойконіми поділяємо на відонімні, відапелятивні та штучно створені в радянський час. Останні найчастіше виражають ідеологічне забарвлення. Дотеперішній поділ ойконімів на відапелятивні та відонімні вважаємо не цілком прийнятним, оскільки багато назв, які кваліфіковано як відапелятивні, насправді, є відонімними. Так, ойконіми на зразок: *Балка, Гряда, Десятина, Дубина, Липина, Новина* і т.п. насправді є не відапелятивними, а відонімними, утвореними від мікротопонімів, мотивованих однойменними апелятивами. Власне реально відапелятивними є лише порівняно невелике число ойконімів. Про них буде мова при розгляді лексико-семантичного способу деривації.

Усі ойконіми України в результаті дії чотирьох основних способів деривації поділяємо на окремі групи. Нижче розглянемо кожен з них.

І. Ойконіми лексико-семантичного способу деривації. До цієї групи належать назви поселень, що утворилися шляхом: 1) онімізації апелятивів та 2) трансонімізації інших онімів у назви населених пунктів.

1. Шляхом *онімізації* апелятивів утворено ойконіми, мотивовані: а) назвами типів самих поселень, напр.: *Буда, Виселок, Воля, Городок, Двір, Місто, Осада, Посад, Село, Слобідка, Табір, Хутір*; б) назвами одиничних примітних об'єктів: *Вал, Валок, Вітряк, Волока, В'язок, Камінь, Каштан, Клин, Керничка, Куц, Липа, Місток, Окіп, Ріг, Рокита, Тропа* та под.; в) назвами з різним значенням, що виражають метафоричність: *Астра, Вісь, Грамота, Гусь, Дертъ, Журба, Забава, Заздрість, Калита, Кривда, Кроква, Любов, Оса, Плуг, Ракета, Сніп, Туча* та ін.; г) штучно створеними назвами: *Боротьба, Досада, Звізда, Одрада, Правда, Труд*.

2. В результаті *трансонімізації* виникли ойконіми від різних розрядів онімів: а) гідронімів і назв гідрооб'єктів: *Березовиця, Верещиця, Глибочиця, Иржавець, Ірпінь, Остер, Стрий, Сула, Топільниця; Багно, Болото, Заплава, Лиман, Саджава* і под.; б) мікротопонімів різної структури: *Балка, Глинище, Діброва, Долина, Клин, Нива, Сіножата, Толока; Загвіздя, Загребелля, Підруддя* та ін.; в) оронімів різної структури: *Берег, Верх, Горб, Грунь, Обрив; Лисогора, П'ятигора, Сотигора*; г) назв фітооб'єктів: *Березник, Буковина, Бучина, Вільшина,*

Гай, Гайок, Гвізд, Грабина, Дубина, Осичина, Соснина та под.; д) ергонімів, назв місць різних промислів: *Баня, Гамарня, Гуральня, Гута, Завод, Мазярня, Пила, Рудня, Солеварня, Тартак* і ін.

Шляхом *трансонімізації* утворені також ойконіми у формі множини, етимонами яких є патроніми, родинні, локально-етнічні та інші назви жителів. *Патронімами* є назви людей на **-ичі, -івці, -инці** за іменуванням їх патрона, напр.: *Вишатичі* < В(в)ишатичі – „нащадки чи піддані Вишати”, *Боришківці* < Б(б)оришківці – „нащадки чи піддані Боришка”. *Родинними* прийнято вважати назви, якими давно називали мешканців певних поселень за іменуванням їх родоначальників, тобто якими їх усіх як членів однієї родини називали жителі інших поселень. *Локально-етнічними* є назви груп людей за характером місцевостей, на яких вони первісно оселилися, з якої території чи поселення вони переселилися. Нижче подаємо ойконіми, мотивовані названими вище етимонами.

1) від **патронімів** утворені давні українські ойконіми: *Бистричі, Боляновичі, Бориничі, Гулевичі, Грушатичі, Миляновичі, Сокиричі, Тишкевичі; Багринівці, Боришківці, Варівці, Гурівці, Матвійівці; Бабинці, Дибинці, Немиринці, Скибинці, Шкуринці, Юринці*. В основах відпатронімічних ойконімів України найчастіше фіксуються давньослов'янські відкомполітні та відапелятивні, рідше календарні церковнослов'янські імена;

2) від **родинних** назв утворені в основному ойконіми на **-и/-і;** *Браташі, Глоби, Губарі, Дації, Дзюби, Киселі, Лютарі, Ослави, Скребиши, Тадані, Чуби* та ін.; до цієї ж групи належать численні назви на **-ани / -яни**, мотивовані антропонімами: *Бажани, Барани, Бацмани, Біляни, Братани, Ждани, Каплани, Кошуляни, Мазани, Омеляни, Семиграні, Чекани, Шияни*; сюди ж належать ще окремі назви на **-ата/-ята**: *Ковальчата, Костив'ята, Кринтята, Малетята, Менів'ята, Помонята*;

3) від **локально-етнічних** назв утворені передусім назви населених пунктів на **-ани/-яни**, напр.: *Бужани, Вікняни, Глиняни, Криничани, Лужани, Озеряни, Острожани, Перемишляни, Ставчани, Черкацани*. До локально-етнічних, безперечно, належать також префіксальні назви людей на зразок: *Загайці, Залісці, Межигірці, Підберісці, Підгайці, Погірці, Прилужани*;

4) від **заняттєвих** назв людей, тобто від назв їх заняття, професії (у польській ономастиці такі назви поселень іменують *службовими*):

Бондарі, Бочкарі, Гарбарі, Гончарі, Гусари, Дударі, Конюхи, Кушніри, Муляри, Пекарі, Смолярі, Столярі, Токарі, Шинкарі та ін.;

5) від **етнонімно́ї** лексики утворені лише окремі назви поселень: *Волохи, Дуляби, Кривичі, Ляшки, Мазури, Черкаси, Чехи, Ятвяги;* у сучасній ойконімії України залишилися лише поодинокі назви населених пунктів, мотивовані етнонімами, оскільки 1946 року під час „упорядкування” ойконімії України усі вони були замінені іншими назвами поселень; до того часу кількість таких ойконімів сягала більше ста назв.

За нашими переконаннями, значна частина назв поселень, мотивованих етнонімними і заняттєвими назвами мешканців, могла утворитися від родинних назв, пор. часто вживані в минулому і тепер прізвища на зразок: *Бондар, Волох, Гончар, Дуліб, Кравець, Ляшко, Мазур, Мельник, Шваб;*

6) від **прізвисько́вих**, глузлих назв мешканців конкретних поселень утворені ойконіми *Березолупи, Жабокряки, Макотерти, Печихвости, Ракобовти, Тустоголови.*

II. Ойконіми морфологічного способу деривації. Цю групу ойконімів презентують ойконіми, твірними основами яких у переважній більшості є антропоніми. Такі ойконіми утворені за допомогою ойконімотворчих формантів, які виражають належність і дуже рідко демінутивність:

1) ***-jъ (*-j-е, *-j-а):** *Біловиж, Будераж, Борислав, Доброміль, Дорогобуж, Дрогобич, Житомир, Жизномір, Збараж, Самбір, Тербовль, Хотимир; Бабче, Більче, Гійче, Кривче, Любче, Михальче, Радча, Тур'є, Явче* та ін. Важливо, що практично усі українські назви поселень на ***-jъ** утворено від давньослов'янських (давньоукраїнських) композитних і відкомполітих імен. Водночас назви на ***-j-е, *-j-а** могли бути утворені також від давньослов'янських автохтонних відапелативних імен, а окремі з них – навіть від церковно-християнських імен;

2) **-ів (< -ов), -ов-е, -ов-а, -ин (-ин-е, -ин-а):** *Андріяшів, Борців, Годів, Київ, Летичів, Львів, Манайв, Почаїв, Чернігів; Батурич, Лебедин, Микулин, Ніжин, Пирятин, Рогатин, Селятин, Снятин; Баранова, Бушеве, Глібове, Гринєва, Кисєлева, Косареєве, Лимареєва, Матієєва, Милоєва, Прошова, Стасєєва, Стеєєва, Тулова; Дусина, Юричина* і под.

Безперечно, що ойконіми із суфіксами **-ів** та **-ин** є значно давнішими від назв поселень, утворених за допомогою варіантів цих суфіксів;

3) **-к-а, -іvk-а/-іvk-а**: *Арабка, Балабанка, Веренчанка, В'ячеславка. Євминка, Кіндійка, Мамайка, Петранка, Петричанка, Рубанка, Скиданка, Щербанка; Бабичівка, Бесарабівка, Броніславівка, Варварівка, Гриневичівка, Давидівка, Кочубеївка, Онопріївка, Сваричівка, Туличівка, Федоровичівка, Цаніївка* та ін. Якщо вираження посесивності за допомогою суфікса **іvk-а** є загальновідомим, то вираження цього ж словотвірного значення за допомогою суфікса **-к-а** є не завжди однозначним. Окремі назви з цим суфіксом можуть бути формами родового відмінка однойменного антропоніма для вираження належності відповідного поселення конкретній особі;

4) **-их-а**: *Бакуниха, Гейсиха, Дмитриха, Карасиха, Картиха, Кукуруиха, Сокириха, Юрчиха*;

5) **-(ч)ин-а, -(щ)ин-а**: *Гавареччина, Гусаківщина, Дроздівщина, Жуківщина, Ліначчина, Сарнавщина, Трегубщина, Черкавщина, Шарківщина, Юрківщина* та ін.;

6) значення належності поселення може бути виражене також **формою родового відмінка** відповідного антропоніма: *Базалія, Богданка, Бойка, Вовченка, Дуба, Євтодія, Зеленія, Малія, Марченка, Любеля, Любка, Осмолода, Печенія, Рибія, Сидоренка, Сокурєнка, Страшука, Ткаченка, Тулія, Хвалибога* та ін.

7) у результаті морфологічного способу словотвору виникли назви на **-ськ/-цьк**. У своїй класифікації слов'янських ойконімів В. Ташицький зараховував такі назви до посесивних [5, с. 261]. Л. Гумецька стверджувала, що цей суфікс є відносно присвійним, однак у пам'ятках актові мови XIV – XV ст., які вона ґрунтовно вивчала, дослідниця не виявила ойконімів на **-ськ**, твірними основами яких були б антропоніми [2, с. 59]. Ойконіми на **-ськ** належать до найархаїчніших: *Буськ, Варовськ, Куп'янськ, Луцьк, Малинськ, Мидськ, Оконськ, Турійськ, Шумськ* та ін. У радянський період за допомогою цього суфікса було створено десятки назв поселень від апелятивів і антропонімів, що завдало великої шкоди ойконімії системі України;

8) морфологічним способом деривації утворені також ойконіми, що не виражають належності. Це здрібнілі назви поселень, утворені за допомогою суфіксів **-к-а, -ець** від назв уже давно існуючих поселень, що

розташовані поруч або ж на віддалених теренах. До таких ойконімів належать: *Димерка* (< Димер), *Козівка* (< Козова), *Літинка* (< Літин), *Любарка* (< Любар); *Белзець* (< Белз), *Краковець* (< Краків) та ін ;

9) до морфологічного способу деривації зараховуємо ойконіми, утворені за допомогою префіксів на базі колишніх прийменникових назв, напр.: *Загрушка*, *Заріка*, *Застав*, *Застугна*, *Межирічка*, *Піддубина*, *Підріка*.

III. Ойконіми морфолого-синтаксичного способу деривації. Цим способом утворено ойконіми:

1) які виникли шляхом субстантивації колишніх означень у давніх атрибутивних складених назвах поселень: *Ведмежа*, *Довга*, *Долинська*, *Зелена*, *Княже*, *Красне*, *Лозовата*, *Рівне*, *Розкопана*, *Розсохувата*, *Спалена*.

2) які виникли в результаті словоскладання: *Білгород*, *Вижгород*, *Горинград*, *Звенигород*, *Іванград*, *Китайгород*, *Степангород*, *Червоноград*; *Бориспіль*, *Ганнопіль*, *Єлизаветпіль*, *Людмилпіль*, *Маринопіль*, *Ольгопіль*, *Тернопіль*, *Христинопіль* та ін. Назви, другим компонентом яких є **-піль**, що походить з грецького *polis* – „місто, замок”, уперше зафіксовано ще в княжий період: *Трипіль* (>Трипілля) і *Шепіль*. В історичних писемних пам'ятках назви на **-піль** нерідко фіксуються ще з компонентом **-пільля**. За цією ж моделлю утворено й новіші назви на **-пільля**: *Великопільля*, *Добропільля*, *Довгопільля*, *Краснопільля*, *Новопільля*, *П'ятипільля*, *Рівнопільля*, *Шестипільля*.

До групи назв, утворених морфолого-синтаксичним способом слід, очевидно, зарахувати й численні новітні за походженням ойконіми, першим компонентом яких є назви **Велико-**, **Верхньо-**, **Нижньо-**, **Ново-**, **Старо-** **Сухо-** і под.: *Великобоярка*, *Верхньоводяне*, *Новоборисівка*, *Старобогданівка*, *Сухорабівка*.

IV. Ойконіми лексико-синтаксичного способу деривації. Ойконіми, утворені цим способом словотвору, становлять собою найчастіше складені атрибутивні назви. Означення в таких назвах вказує на час, розмір, місце розташування та ін. одного поселення стосовно іншого, напр.: *Велика Березовиця*, *Верхнє Водяне*, *Горішнє Залуччя*, *Нижній Іржавець*, *Нове Місто*, *Старий Скалат*. В українській ойконімії трапляються приклади постпозиційного розташування означення в назвах поселень: *Рава-Руська*, *Гута-Суходільська*, *Лука-Жабокрицька* та под.

Розглянуті нами численні моделі ойконімів, на жаль, не охоплюють усього різноманіття назв поселень України. За браком місця ми назвали лише найчастіше вживані моделі назв та способи їх деривації. Значна частина назв населених пунктів є штучними новотворами, що не відповідають нормам української ойконімії та мови в цілому: *Дружлюбівка, Земтруд, Першотравневе, Райтруд, Соцпуть, Трудолюбівка* і т.п. У радянський час було створено велику кількість назв меморіального характеру, які теж важко віднести до виділених груп, напр.: *Артема, Ворошилова, Глінка, Ленінка, Тельмана*.

Домінуючу кількість українських ойконімів утворено в результаті дії лексико-семантичного і морфологічного способів деривації. Такі назви є найдавнішими і визначальними для ойконімії України.

Список використаної літератури

1. Бучко Д. До проблеми ойконімів України на **-ани /-яни**) / Д. Бучко // Acta onomastica, věnovano k 70. narozeninám PhDr. Libuše Olivové-Nezbedové. Roč. II. – Praha, 2008. – S. 60 – 70.

2. Гумецька Л. Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XIV – XV ст. / Л. Л. Гумецька. – К. : Вид-во АН, 1958. – 298 с.

3. Подольская Н. В. Типовые восточнославянские топоосновы. Словообразовательный анализ / Н. В. Подольская. – М. : Наука, 1983. – 160 с.

4. Słowiańska onomastyka. Encyklopedia, t.II. –Warszawa-Kraków, 2003.

5. Taszyczki W. Słowiańnazwy miejscowe / W. Taszyczki // Rozprawy i studia polonistyczne. I. Onomastyka. – Wrocław-Kraków, 1958. – С. 228 – 268.

Анотація

Стаття присвячена визначенню словотвору українських ойконімів. Усі назви поселень ми поділяємо на чотири групи відповідно до способів їх деривації.

Ключові слова: ойконім, деривація, спосіб словотвору

Аннотация

Статья посвящена установлению словообразования украинских ойконимов. Все названия населенных пунктов мы делим на четыре группы в соответствии со способами их деривации.

Ключевые слова: ойконим, деривация, способ образования.

Summary

The article focuses on investigating the word formation of Ukrainian oikonyms. We divide all names of places into four groups based on the method of their derivation.

Key words: *oikonym, derivation, method of word formation*

УДК 81.2 Укр

Вакулич М. І.

*Інститут мовознавства
імені О. О. Потебні НАН України*

ДО ПРОБЛЕМИ ПОХОДЖЕННЯ ВОЛИНСЬКОГО ОЙКОНИМА *ВИДУТИ*

Віднайдення на території Українського Полісся відантропонімних ойконімів литовського походження дозволило А. П. Непокупному ще 1976 року [5, с. 198] говорити про необхідність зміщення південної межі поширення таких назв із Білорусії до України. Ця думка підкріплюється низкою топонімних збігів західноукраїнського Полісся та Прибалтики у дослідженні В. П. Шульгача [6, с. 150 – 164].

Навіть ці дві публікації підкреслили важливу проблему, актуальну не лише для української лінгвістики. Поширення та асиміляція балтійських особових назв, реалізація їх в ойконімах у польській та білоруській мовах давно ґрунтовно опрацьовується (див. праці М. В. Бірили, А. Ванагаса [2], В. П. Римші [7], З. Зінкявічюса [39], М. Кондратюка [22, 23, 24], П. Гаучаса [3], Б. Тихонюка [34] та багато ін.), ще більше виокремлюючи „український” бік питання. Тож фіксація саме на українській території ойконімних одиниць, які б переконливо були пов’язані з балтійськими особовими назвами, та подальший аналіз таких форм сприяли б поступовому розв’язанню цієї проблеми.

В. П. Шульгач, роблячи спробу відбудувати праслов’янський антропонімний фонд, серед давніх суфіксальних моделей виділяє похідні із суфіксом *-*ota*- і вважає ці деривати активними дієприкметниками „теперішнього часу до розширення за допомогою -*j*-” [13, с. 163 – 183]. Серед суфіксальних утворень учений наводить реконструйовану форму *Vidota [13, с. 180], яка й викликала нашу безпосередню зацікавленість.